

President Toomas Hendrik Ilves: "Eesti jaoks on prioriteetseks tema iseseisvus, mitte aga ärist Venemaaga saadav tulu"

Küsimused esitas Svetlana Suhhova

Härra president, kes on süüdi Venemaa ja Eesti suhete järsus külmenemises?

Toomas Hendrik Ilves: Ma olen kuulnud, et mõnede kaupluste vitriinidel võib täna Venemaal kohata silte "Siin Eesti kaupu ei müüda"...Veel hiljuti deporteeris Venemaa grusiine... Kas praegu keegi veel seda mäletab? Mul on tunne, et mitte väga. Vaat meiegi istume siin Tallinnas ja naljatame: vaatame, kes on järgmine?

Ma esitan endale küsimuse: miks kõik riigid, kes kunagi olid kommunistlikud, täna aga on demokraatlikud, on Venemaa vaenlased? Teised aga, näiteks Valgevene - on vastupidi, head sõbrad. Tuleb välja, et Venemaal on head suhted autoritaarsete režiimidega, demokraatlikega – aga halvad. Ainus, mis võiks kummutada minu sõnu, on see, et kui Valgevene muutuks äkki demokraatlikuks ning säilitaks seejuures head suhted Venemaaga.

Palun selgitage sel juhul, mida tähendavad Teie sõnad "Eesti liitumisel Schengeni viisaruumiga piiriküsimuse reguleerimatuse juures võivad venemaalased jääda ilma Eestisse sissesõidu õigusest".

Ilves: Mind mõisteti valesti. Mis on viisa? Dokument piiri ületamiseks. Kuid venemaalased hakkavad Schengeni viisa alusel ületama Eesti piiri, mida pole paberil olemas. Nonsens? Arvan, et jah. Me oleme omalt poolt teinud kõik, et piir oleks olemas de-jure. Venemaa, minu meelest tõlgendas omapäraselt rahvusvahelisi leppeid, deklareerides tegelikult, et Eesti parlamendi poolt vastuvõetud lepingu ratifitseerimisseaduse preambula on tähtsam lepingu enese tekstist. Me saame aru, et see on vaid ettekääne, et loobuda oma allkirjast lepingul.

Miks siis Eesti oli nii rangelt põhimõtteline "ebatähtsa" suhtes ja keeldus eemaldamast seda, mida Moskva käsitleb kui vihjet territoriaalsetele pretensioonidele?

Ilves: Demokraatlikus maailmas pole harv komme, kui parlament lisab rahvusvahelisele lepingule mittedivulge poliitilise deklaratsiooni ning igaüks mõistab, et see deklaratsioon ei mõjuta mingilgi moel lepingut ennast. Nii oli ka Eestis, kus parlament välisministrite poolt allkirjastatud piirilepingu preambulas tuletas meelde meie minevikku. Ma ei hakka arutama, kas see oli kõige sobivam koht ajalooliseks tagasivaateks, kuid veelkord - see oli otsus, mis ei muutnud piirilepingut. Eestil ei ole ühegi naabri vastu territoriaalseid pretensioone.

Samas pinge vaid kasvab. Aga hiljutisi häkkerirünnakuid Eesti saitidele hindas NATO, vaata et kui Venemaa poolset sõjalist agressiooni...

Ilves: Mitte päriselt nii. Toimunu andis meile põhjuse tõstatada küsimuse NATO sisereglemendi moderniseerimisest. Sest et sellist agressiooni liiki nagu kompuuterrünne, veel aastat kümme tagasi polnud olemas. Ent samas on see tõsine asi. Ründasid ju häkkerid mitte üksnes kodulehekülgi, vaid ka näiteks hädaabiteenistust. Sellist rünnet hakatakse hindama kui agressiooni, hea et praeguse tagajärjel keegi kannatada ei saanud.

Muuseas, üksikud küberrünnakud Venemaalt – see pole probleem. Tunduvalt ohtlikum on viiruste ja programmide levitamine, mis võimaldavad saada kontrolli võõraste arvutite üle. Kui ma käisin meie turvakeskuses, Euroopa Liidus aga on igal riigil selline keskus, selgitati mulle, kuidas see töötab. Selliseid programme müüakse, kuigi see on ebaseaduslik. Kuid meie ei saa tõeselt nimetada tootjat.

Venekeelsete inimeste osatähtsus Eesti transiidiäris on küllalt suur. Kas Te ei pelga "viienda kolonni" teket, mis moodustab riigi elanikkonnast tubli kolmandiku?

Ilves: Mulle teeb muret see tõsiasi, et eestlased on hakanud mõtlema kõrval elavatest venelastest just nimelt kui "viieandast kolonnist". See on halb. Halb on ka see, et märatsemistes üha sagedamini süüdistatakse just venelasi, kuigi seal olid ka eestlased. Teisest küljest, mittekodanikke on meil vähe – kõigest kuus protsenti. Vaat venekeelseid on tunduvalt rohkem – peaaegu 30 protsenti.

Meil on kõige kättesaadavam kodakondsus Euroopas. See pole mitte minu arvamus, vaid Euroliidu verdikt. Eestil on kodakondsuse taotlejatele minimaalsed nõuded. Soovid saada eestlaseks? Palu seda ja soorita eksam. Ma soovitaksin neile kuuele protsendile parem õppida keelt. Ning ainult ei ole vaja rääkida, et see on nii keeruline! Kümned tuhanded inimesed on sooritanud keeleeksami, kuigi eesti keelt perfektselt, minu meelest, ei vullanud.

Miks ei võiks Eestis sündinute ja kasvanute jaoks eksam ära jätta, nagu seda on teinud näiteks Leedu?

Ilves: Eksam on ära jäetud kõigi jaoks, kes on sündinud Eestis pärast 1991. aastat – nad saavad kodakondsuse automaatselt, kui nende vanemad on Eesti kodanikud või ei oma üldse kodakondsust.

Eesti ärimeeste arvutuste kohaselt moodustab kahju Eestit läbiva Venemaa transiidi osalisest vähenemisest 100 kuni 400 miljonit eurot. Kas pole mitte liiga kõrge hind rahvusliku eneseteostuse eest?

Ilves: Eesti jaoks on prioriteetseks tema iseseisvus, mitte aga ärist Venemaaga saadav tulu.

See tähendab, et olete valmis maksma igat hinda?

Ilves: Arvutagem: 400 miljoni eurone kahju transiidi kaotamisest – see on kuus miljardit krooni. Kui võrrelda meie SKP-ga, pole suur summa. Kuigi ei ole olemas sellist riiki, kes oleks rõõmus kuue miljardi kaotamise üle. Teisest küljest, järgnes tuntav löök kellegi ärile, kuid majanduslikku kollapsit riigis see esile ei kutsu. Teine asi on, kui kuue miljardiga asi ei piirdu. Kuid ei arva, et Venemaa läheb sellisele „mutrite kinni keeramisele“, sest et vastasel korral saab see olema kõigi, eelkõige Euroliidu jaoks teadliku manipuleerimise ja sanktsioonide kehtestamise avalik demonstratsioon. Ning siis läheb jutt üle riikidevaheliselt tasandilt rahvusvahelisele. Sest Brüsseli jaoks on ilmne, et transiidi täielik sulgemine ei saa toimuda iseenesest – selleks on vaja sanktsiooni kõrgemalt poolt. Kas me kardame seda? Arvan, et üha rohkem eestlasi, eriti pärast viimaseid sündmusi, mõistab iseseisvuse väärtust, mis on kasumist tähtsam. Ja enamik eestlasi on valmis maksma selle eest, et nii oleks ka edaspidi.

Kuidas Te hindate selle võimalusi, et Põhja-Euroopa gaasijuhe hakkab kulgema mööda Läänemere Eesti mandrilava põhja?

Ilves: Ma olen alati rääkinud, et selle gaasijuhtme rajamine on eraasi. Siin ma tsiteerin Gerhard Schröderit.

Kas Eesti tahaks osaleda projektis?

Ilves: Kui meie juurde tuleb ametlikult see konsortsium ja pakub osalemist, siis me teeme keskkonnaekspertiisi (see nõuab ühte kuni kolme aastat) ja anname vastuse.

Ja ikkagi: mille poolest "Pronkssõdur" teid segas?

Ilves: Saksamaal pärast Prantsuse-Preisi sõda püstitati monument Prantsusmaa lüüasaamise auks. Hiljem, silumaks vaenu, nimetasid sakslased selle ümber mälestusmärgiks sõjale, hiljem aga pühendasid selle sõjaohvritele.

Samuti võinuksime meie talitada ka "Pronkssõduriga" – totalitaarset režiimi ülistavast ausambast teha selle režiimi ohvrite monument. Seda ma ka pakkusin, sest ei pidanud mälestusmärgi teisaldamist kõige paremaks ideeks. Teisalt võin ma mõista teisaldamise pooldajate argumente, kes viitavad sellele, et Venemaa ise käitub monumentidega hooletult. Sellel taustal paistab Eesti võimude tegevus, kes ei hävitanud vaid teisaldasid sõdurite säilmed uude kohta – Sõjaväekalmistule, kuhu on maetud venelased, britid, belglased, eestlased, sakslased – täiesti tsiviliseerituna.

Link originaalintervjuule [siin](#) .